

O UŽITEČNOSTI TRILOBITŮ

Text: Vladimír Just, foto: Markéta Kobrsková

Trilobit je jednak naše nejstarší zkamenělina, chcete-li její věrný otisk z konce prvohor, který přečkal miliony věků a bude tu další miliony let, až my tu dávno nebudeme. Je symbolem stálosti, pevnosti, nadčasovosti – ale je také obrazem, otiskem doby, uchovávajícím živou bytost a propůjčujícím jí trvalou existenci.

A za druhé (a nikoli bez souvislosti s právě řečeným), je to naše nejstarší audiovizuální cena, zrozená uprostřed historicky nejšťastnějšího období naší kinematografie. Ano správně, uhodli jste – uprostřed let šedesátých (přesně v roce 1966). Cena, která má svou trvale platnou hodnotu i ve fyzické podobě pravého českého křišťálu. V roce 1970 ji komunisté na dvacet let – z jejich hlediska logicky – zakázali a objevila se znovu až začátkem let devadesátých. Od samého počátku chtěl zřizovatel ceny, FITES (Filmový

a televizní svaz), tímto způsobem vyjádřit úctu před audiovizuálními díly, jež mají šanci přežít tento den i rok, a míří dál a výš, než je přítomná vteřina, měřitelný úspěch nebo momentálně panující trend či móda. Kromě estetických kvalit mají taková díla i rozměr etický (etické zákony mají podobně jako trilobit platnost trvalou) a občanský. Ceny sledují kvalitu, nikoli kvantitu (počet diváků a veřejných poct). Často totiž vznikají podobná díla mimo hlavní autostrádu kulturního provozu, mimo širokou mediální pozornost.

Je proto užitečné na ně upozornit, vyjmout je ze stínu do „světla ramp“ – a třeba i takovými akcemi mimo metropoli, a mimo nejsledovanější média, jakou je TRILOBIT 2019. Letos se konal již podvaatřicáté, podevatenácté v Berouně a počtvrté přenos udělování cen 20. ledna 2019 vysílala veřejnoprávní televize na ČT Art. Slavnost moderoval již potřetí Martin Myšička, tentokrát za hudební spolupráce písničkáře a filmového režiséra Vladimíra Mertý a zpěvačky a houslistky Jitky Šuranské.

TRILOBIT A ČESKÁ TELEVIZE

Pro mě osobně jako mediálního kritika je ovšem tato cena příležitostí zamyslet se nad stavem hrané, dokumentární a publicistické tvorby zejména České televize. A tentokrát výjimečně nikoli z hlediska divácké sledovanosti, mediální či marketingové úspěšnosti, ale z hlediska kvality. A také schopnosti promlouvat živě k dnešku, a to svobodně, kriticky a nezávisle, bez podbízení se směrem nahoru (k té které momentálně panující mocenské garnituře), rovněž tak bez posluhy směrem dolů (k panujícím konvencím, klišé či pokleslému vkusu).

Nebylo v posledních letech totiž nejlepším vysvědčením právě pro televizi, dotovanou z veřejných peněz, že v honbě za divákem, za kvantitou místo kvalitou, ji v Trilobitu právě ceny za kvalitní tvorbu mýjely. A předstihly ji, zejména v kvalitní seriálové produkci, ale někdy i v dokumentech (*Občan Havel*), soukromé subjekty. Viz třeba Trilobity za *Hořící keř*, *Terapii*, *Pustinu* a další projekty televize HBO nebo *Kancelář Blaník* na internetovém Streamu.

Nechci to zakřiknout, ale po prvních dílech Kolečkova a Prušinovského seriálu *Most* (stejně jako předtím po Hřebejkově sérii *Réd!*) se zdá, že se i na Kavčích horách zablesklo na lepší časy. A tento trend, viděný optikou televizní tvorby nebo tvorby filmové, na niž se ČT koprodukčně podílela, potvrdil i Trilobit 2019: získala dokonce hlavní cenu za dokumentární triptych *Čechoslováci v gulagu* režisérky Marty Novákové. Dílo je pro mne důkazem, jak lze mnohaletý, mravenčí historický výzkum proměnit v mimořádně zdařilou obrazovou řeč, včetně řeči trikové. Nikoli tedy, jak bývá zvykem, v historickou přednášku s obrázky, nýbrž ve strhující „malé“ příběhy neznámých lidí, jejich naivních představ o sociálně spravedlivé zemi na východě, která se jim náhle přes noc proměnila v peklo stalinských lágrů. Byly jich jen z našich zemí tisíce, a neprávem se na ně dnes (a právě dnes!) zapomíná.

Trilobitem byl poctěn i vynikající celovečerní dokument o přírodě – *Planeta Česko* Mariána Poláka (ČT dokument pohotově odvysílala na Nový rok). Není přehnané přirovnat film k přírodním dokumentům BBC: Polákův opus přináší kromě úžasných dramát, jehož protagonistou je živá příroda, i přidanou hodnotu – nehledá krásu přírody v exotických destinacích, ale doma za humny, často v námi v minulosti poničených a esteticky „vyloučených“ lokalitách. (Směrem k ochraně přírody putovala do televize veřejné služby i další cena „za přínos občanské společnosti“ – za obrazové ztvárnění sadistického způsobu výroby vajec v klecových chovech našich velkofarem; cenu dostal ochránářský spolek OBRAZ a publicistický cyklus *Nedej se* – *Občanské noviny*).

Marta Nováková, Hlavní cena Trilobit 2019 za třídílnou dokumentární sérii *Čechoslováci v gulagu*

společnosti odměnění *Rudí prezidenti*. Iniciátorovi pětidílného dokumentárního cyklu, dramaturgovi Petru Buchtovi a jeho týmu, se pomocí obrazových záznamů podařilo vykreslit pět plastických portrétů politiků (Gottwald, Zápotocký, Novotný, Svoboda a Husák), kteří svým lokajstvím vůči Moskvě neblaze poznamenali léta 1948–1989. Tady má seriózní dokumentaristika

i média veřejné služby nezastupitelnou roli – zvláště dnes, kdy jsme zaplaveni záměrně šířenými nesmysly a dezinformacemi (fake news), které sdílejí dokonce i naši nejvyšší činitelé. Jen tehdy, když se takovým dokumentům bude poskytovat co největší prostor, máme naději, že režim, který zplodil zmíněné lokaje, se k nám, byť pod zcela jinými hesly, nevrátí... ■

Dalším úspěchem České televize byly cenou za přínos občanské

Na snímcích na předchozí straně (shora):

- Režisér Olmo Omerzu, cena TRILOBIT 2019 za film *Všechno bude*
- Dokumentarista Marián Polák, cena TRILOBIT 2019 za první celovečerní film o české přírodě
- Šimon Hájek, Šimon Šafránek – cena TRILOBIT 2019 za režii a střih dokumentu *King Skate*
- Martin Huba s Janem Budařem – zvláštní cena poroty za výjimečné herecké výkony v hraném filmu *Hovory s TGM*
- Do síně slávy za celoživotní přínos vstoupil in memoriam režisér Evald Schorm. Ocenění převzali Evald Schorm ml. a Oswald Schorm

Vladimír Just, předseda poroty

OTÁZKY MARCELA PROUSTA

V roce 1893 dvacetiletý francouzský prozaik Marcel Proust vymyslel 33 otázek a odpověděl si na ně, aby poznal sám sebe. Ve zkrácené verzi jsme je položili známým osobnostem současného kulturního a společenského života.

ODPOVÍDÁ BÁSNÍK, PÍSNIČKÁŘ, PŘEKLADATEL, PŘEDSEDA ČESKÉHO CENTRA MEZINÁRODNÍHO PEN KLUBU

JIŘÍ DĚDEČEK

K jakým chybám jste nejhovívavější?

K takovým, které neohrožují můj klid.

Které prozaiky čtete nejraději?

Francouzské autory 19. století, především Stendhala.

Které básníky?

Františka Gellnera, Karla Tomana, Vítězslava Nezvala.

Váš nejoblíbenější malíř?

Josef Lada.

A hudební skladatel?

Předmozartovská škola – Mysliveček a další...

Románoví hrdinové, které máte nejraději?

Julien Sorel, Timur (a jeho parta).

Vaše oblíbená historická postava?

Kupec Sámó.

Vaši hrdinové ze skutečného života?

Lékaři bez hranic.

Které ctnosti si vážíte nejvíc?

Moudrosti, štedrosti.

Které vlastnosti si zvlášt ceníte u muže?

Statečnosti.

Které vlastnosti si ceníte u ženy?

Pravdomluvnosti.

Čeho si nejvíc ceníte u svých přátel?

Bezvýhradné tolerance k mé osobě.

Hlavní rys vašeho charakteru?

Věrnost.

Co pokládáte za svou největší chybu?

Nesoustavnost.

Kterým darem přírody byste chtěl být obdařen?

Hudebním nadáním.

Kým byste chtěl být, kdybyste nebyl sám sebou?

Naší kočkou Blaženkou.

Kde byste chtěl žít?

Někde u moře, v jižní Francii, v Chorvatsku.

Jak byste chtěl umřít?

V kruhu rodiny a bez otálení.

Co je pro vás vrcholem bídy?

Bezohledná honba za penězi.

Váš ideál pozemského štěstí?

Šťastná rodina.

Vaše životní heslo?

Jít si svou cestou a snažit se neublížovat.

Na čem právě teď pracujete?

Na sbírce básní z nespavosti nazvané „Pošta shora“.

Co vás k této práci přivedlo?

Probděné hodiny v noci a k ránu.

Co si od ní slibujete?

Nové, neotřelé jazykové postupy, objevné myšlenky, originální nápady...